

**НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ УЧИТЕЉСКОГ
ФАКУЛТЕТА
УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ**

На седници Наставно-научног већа Факултета, одржаној 28.9.2011. године, изабрани смо у Комисију за оцену теме докторске дисертације *Улога пројектног модела рада у настави природе и друштва* и кандидата *мр Душана Ристановића*.

Комисија у саставу др Вељко Банђур, редовни професор Учитељског факултета у Београду, др Нада Вилотијевић, ванредни професор Учитељског факултета у Београду и др Арсен Ђуровић, доцент Филозофског факултета у Београду, после стеченог увида у документацију коју је кандидат приложио уз пријаву, подноси следећи

ИЗВЕШТАЈ

1. Основни биографски подаци о кандидату

Душан Ристановић је рођен 1974. године у Параћину. Средњу школу просветне струке завршио је 1993. године на Педагошкој академији у Јагодини, са одличним успехом. Исте године уписао је Учитељски факултет у Јагодини и дипломирао 1997. године са просечном оценом 9,17. Дипломски рад *Праћење и вредновање рада ученика четвртог разреда основне школе* одбранио је са оценом 10 и стекао звање *професора разредне наставе*. Последипломске студије из дидактичко-методичких наука, смер методика наставе природе и друштва, завршио је 2006. године одбраном магистарске тезе под називом *Хеуристичка настава и ефекти њене примене у познавању природе и познавању друштва*, на Учитељском факултету у Јагодини. Тиме је стекао академско звање *магистра методике наставе природе и друштва*. Уписао је докторске академске студије из области дидактичко-методичких наука, смер методика наставе природе и друштва, на Учитељском факултету у Београду, школске 2008/09. године, и положио све предвиђене испите. Од 1998. године Душан Ристановић ради на Педагошком факултету у Јагодини, најпре као млади истраживач на научноистраживачком пројекту, затим, од 1999. године, као асистент приправник, а од 2006. године у звању асистента за предмете Методика наставе природе и друштва и Дидактика.

2. Подаци о научном и стручном раду кандидата

Мр Душан Ристановић је објавио више научних и стручних радова у часописима Настава и васпитање, Педагогија, Иновације у настави, Педагошка стварност, Методичка пракса, Учитељ и Узданица. Објављивао је и у зборницима радова са научних скупова. Радови као што су: *Хеуристичко истраживање у настави природе и друштва* (2007), *Утицај примене хеуристичког модела наставе на ефекте учења садржаја природе и друштва* (2007), *Културни диверзитет као компонента курикулума природе и друштва* (2011) из научне су области којој припада и предложена тема докторске дисертације. Међутим, највећи научни и стручни значај има објављена студија *Хеуристички модел наставе* (Јагодина, 2010) настала из магистарског рада *Хеуристичка настава и ефекти њене примене у познавању природе и познавању друштва*. То је разлог што се Комисија определила да је кратко прикаже и оцени.

У научној студији *Хеуристички модел наставе* (Педагошки факултет, Јагодина, 2010, стр. 170), аутор се, сасвим оправдано, у опредељењу за бављење овом проблематиком, руководио потребом да се научно сагледају следећа питања: а) теоријска заснованост хеуристичког модела наставе, б) утицај хеуристичког модела наставе на побољшање нивоа образовних постигнућа ученика у настави природе и друштва (квалитет и квантитет знања) и в) могућност постојања разлика у утицају хеуристичког модела наставе на образовна постигнућа ученика из Познавања природе и Познавања друштва. У овој студији се целовито теоријски разматра модел хеуристичке наставе са историјског, теоријско-методолошког, психолошког и дидактичко-методичког аспекта и експериментално проверава утицај његове примене на квалитет и трајност знања ученика. У свеобухватној анализи најбитнијих сазнања различитих наука о проблемима и могућностима примене хеуристике у настави, кандидат зналачки повезује Сократову методу разговора, Фромове парадигме „имати“ и „бити“ и конструктивистичко схватање учења, темељећи на њима теоријску заснованост овог модела наставе. Резултати експерименталног истраживања показали су да се примењени модел хеуристичке наставе показао ефикаснијим у погледу повећања квалитета и трајности знања ученика у односу на традиционалну наставу природе и друштва. И поред тога, кандидат хеуристичку наставу не перципира као универзално решење за многобројне проблеме који оптерећују савремени наставни процес. Напротив, он предлаже постепено и уравнотежено увођење елемената хеуристике као једну од могућности побољшања постојеће наставе природе и друштва.

Рад представља научни допринос, пре свега дидактичко-методичком разматрању хеуристичког модела наставе, питању о којем се у нашој научној литератури може наћи мало целовитих приступа; али на одређен начин доприноси и подстиче иновирање и интензивирање наставе природе и друштва. У том смислу посебно су вредни и оригинални модели хеуристичке наставе природе и друштва у које је мр Душан Ристановић уградио конструктивне дидактичке и методичке идеје, принципе и сугестије. Они представљају корисне примере савременог начина планирања и реализовања наставе, који се у измењном и прилагођеном облику могу применити у настави, не само природе и друштва, већ и других наставних предмета, и којима се настава значајно може унапредити. Сматрамо да овај рад, приступом проблему, резултатима и њиховом интерпретацијом приказује нова сазнања и отвара нова питања у потрази за ефикасним стратегијама поучавања и учења.

Додамо ли овоме, што смо већ рекли и написали, и податак да је мр Душан Ристановић активно учествовао на више научних и стручних скупова, можемо закључити да испуњава формалне и суштинске услове за пријаву теме докторске дисертације.

3. Научна заснованост теме докторске дисертације

Кандидат мр Душан Ристановић предложио је тему докторске дисертације под насловом *Улога пројектног модела рада у настави природе и друштва*. Такав предлог образложен је научно релевантним разлозима. Улога пројектног модела рада у настави природе и друштва недовољно је истражена, и код нас и у свету. Недостају целовитија проучавања утицаја пројектног модела рада на исходе у настави природе и друштва. Нема ни студија које имају интегрални приступ научном сагледавању овог питања.

Предмет дисертације је научно сагледавање утицаја пројектног модела рада на исходе наставе природе и друштва. Предмет је уоквирен савременим схватањима о могућностима организације и реализације наставе овог предмета. Приликом избор подручја и предмета истраживања, кандидат се руководио следећим факторима: 1) резултатима претходних теоријских и емпиријских истраживања који указују на потребу и значај пројектног модела наставног рада; 2) комплексношћу и интердисциплинарношћу садржаја наставе природе и друштва који пружају могућност адекватне примене пројектног модела у циљу повећања образовно-васпитних резултата. На потребу и значај предложене теме упућује веома оскудна база теоријских и емпиријских истраживања у вези са применом пројектне наставе у нашој земљи. Кандидат се оправдано позива и на сугестије које су будућим истраживачима, у вези са избором проблема истраживања који би допринели

развоју теорије и праксе овог модела, дали неки од водећих светских теоретичара. Према њима, проблеми које би требало додатно расветлити односе се на: а) утврђивање успешности примене пројектног модела наставног рада у односу на друге методе (квалитет и трајност знања која стичу ученици, економичност, развој социјалних, метакогнитивних и других способности, успешност примене у различитим наставним предметима, узрасним нивоима, социоекономским групама итд.); б) усмеравање пажње истраживача на ширину ефеката пројектног модела наставног рада (усмереност ученика на наставне циљеве током пројектних истраживања, примена знања у другим контекстима – трансфер знања, које се способности (планирано и непланирано) развијају код ученика током пројектног модела наставног рада, како рад на пројектима утиче на промене личности појединца итд.); в) истраживање добре праксе – у каквој су вези планирање, имплементација и управљање пројектним моделом наставног рада и учење и постигнућа ученика; г) истраживање улоге наставника у реализацији и његове иницијативе за примену пројектног модела рада; д) истраживање институционализације пројектног модела рада и укључивање у школске системе (Blumenfeld et al, 1991, Thomas, 2000). Кандидат полази и од чињенице да у наставној пракси реализација постављених циљева предмета Природа и друштво и даље веома тешко излази из оквира традиционалне наставе. Распрострањеност и трајност деловања проблема који се јављају у традиционалној настави природе и друштва изискује потребу превазилажења оваквог стања. Зато је тема дисертације усмерена на примену пројектног модела наставног рада који подразумева оријентисање ка деловању и активирању ученика. У њему се током процеса учења омогућава избор различитих активности у складу са субјективним склоностима ученика и пружање прилике да кроз активности покажу оспособљеност у примени стечених знања.

Структуру теоријског дела рада кандидат је базирао на анализи референтних оквира који потврђују теоријску утемељеност и целовитост пројектног модела наставног рада. У складу са тим, у првом поглављу ће бити размотрен епистемолошки оквир који се односи на одређење појма и сагледавање суштине и сврхе пројектног модела наставног рада. Посебна пажња ће бити посвећена конструктивистичком приступу настави и учењу, на чија се схватања овај модел у великој мери ослања (Пијаже, Виготски, Клафки, Шулц, Скардамалија и Берајтер). У другом поглављу размотриће историјски развој пројектног модела наставног рада, полазећи од периодизације Михаела Кнола. Критички ће се анализирати Дјуиеве и Килпатрикове концепције пројект методе и савремени концепт компјутерски подржаног учења, у оквиру којег се пројектни модел наставног рада разуме као модел који користи различите наставне методе и образовне стратегије. Треће поглавље ће се односити на

проблематику учења у пројектном моделу наставног рада. У овом делу рада кандидат ће се нарочито бавити анализом ситуационог учења. У четвртом поглављу биће сагледан дидактичко-методички оквир, који се углавном односи на организацију пројектног модела наставног рада. Критички ће се размотрити унутрашња организација наставе у различитим моделима пројектног рада (Blumenfeld et al; Brown, Campione; Bruce; Mukkonen, Hakkarainen, Lakkala; Gregoire, Laferriere; Proulx; Шефер; Вилотијевић). Служећи се анализом сличности и разлика у приступима и функцијама појединих етапа истраживачког процеса у моделима наведених аутора, кандидат ће покушати да конструише пројектни модел наставног рада који највише одговара раду на млађем основношколском узрасту и специфичностима наставе природе и друштва. Његов циљ је развијање ученичких способности и савладавање поступака за активно истраживање природних и друштвених појава и процеса. Предлаже се да се активности ученика и наставника реализују кроз четири основне фазе: препаративну, процедуралну, процесуалну и рефлексивну. Последње поглавље у теоријском делу рада односиће се на курикуларни оквир - критичку анализу циљева, исхода и садржаја наставе природе и друштва и могућност њихове реализације путем пројектног модела рада. Кандидат ће се у овом поглављу нарочито бавити историјским садржајима, јер поред тога што изучавање ових садржаја подразумева упознавање са одређеним историјским чињеницама, претпоставља и методологију проучавања и критичку анализу тих чињеница. У литератури се као погодне методе изучавања историјских садржаја предлажу партиципативне, проблемске, кооперативне, интерактивне и друге, што се у потпуности уклапа у дидактичко-методички оквир пројектног модела наставног рада.

Основна хипотезе од којих ће кандидат поћи у истраживању јесте: пројектни модел рада је ефикаснији у односу на традиционални модел наставе. Из ње кандидат, потом, изводи и утврђује и *посебне хипотезе*: 1) пројектни модел рада позитивно ће утицати на развијање процедуралних знања ученика у настави природе и друштва; 2) пројектни модел рада ће значајно допринети развоју стваралачких активности, интеракције ученика на часу и заинтересованости ученика за изучавање садржаја природе и друштва; 3) очекује се појава неких од следећих слабости и недостатака приликом примене пројектног модела рада у настави природе и друштва: а) тешко интегрисање у постојећи разредно-предметно-часовни систем, б) рад са великим бројем ученика у одељењу, в) неефикасност вођења од стране наставника и г) погрешни закључци код ученика; 4) очекују се позитивни ставови наставника о пројектном моделу рада у настави природе и друштва и сугестије за његово даље усавршавање и унапређивање. Хипотезе су коректно методолошки постављене и одговарају предмету истраживања.

За утврђивање циља и задатака истраживања, кандидат је планирао примену експерименталне методе и методе моделовања. *Експерименталном методом* утврдиће се постојање узрочно-последичних веза између пројектног модела наставног рада (независна варијабла) и исхода у настави природе и друштва (зависна варијабла). С обзиром на циљ и карактер истраживања, примениће се варијанта експеримента с паралелним групама. *Метода моделовања* примениће се за израду пројектног модела рада у настави природе и друштва. Поред планирања истраживачких метода, мр Душан Ристановић је разрадио и остале методолошке претпоставке за успешно провођење овог истраживања (технике и инструменти, истраживачки узорак, статистички поступци, извори истраживања).

На основу изложеног може се закључити да је предложена тема значајна за дидактичко-методичку науку, посебно за методiku наставе природе и друштва, и да има потребе за њеним проучавањем. План истраживања кандидат је добро поставио и битна питања ваљано истакао. Може се очекивати да ова дисертација обезбеди вредне резултате за методичку науку.

4. Закључак и предлог

Комисија сматра да мр Душан Ристановић, студент докторских студија на Учитељском факултету у Београду, испуњава све формалне услове за пријављивање теме докторске дисертације под насловом *Улога пројектног модела рада у настави природе и друштва*. Овако формулисана тема недовољно је научно обрађена и примерена је за самостално истраживање на нивоу докторске дисертације. Зато предлагемо Наставно-научном већу да одобри мр Душану Ристановићу рад на докторској дисертацији под насловом *Улога пројектног модела рада у настави природе и друштва*.

Београд, 08. 11. 2011.

Комисија

Проф. др Вељко Банђур

Проф. др Нада Вилотијевић

Доц. др Арсен Ђуровић

Прилог – библиографија објављених радова кандидата мр Душана Ристановића

1. Ристановић, Д, Мијајловић, Ј. (1995): Неки аспекти односа дидактичке теорије и наставне праксе, *Педагошка стварност*, бр. 9-10, 529-535.
2. Ристановић, Д, Радусин, Б. (1998): Примена техника и инструмената у праћењу и вредновању ученика, *Методичка пракса*, бр. 1, 111-121.
3. Радусин, Б, Ристановић, Д. (1998): Садржаји наставе природе и друштва и могућност примене методе лабораторијских и практичних радова, *Настава и васпитање*, бр. 3, 375-388.
4. Ристановић, Д. (1998): Савремена основна школа и образовање учитеља (приказ), *Настава и васпитање*, бр. 3, 573-575.
5. Ристановић, Д. (1998): Савремени приступ изучавању наставе и учења математике (приказ), *Педагошка стварност*, бр. 9-10, 832-835.
6. Ристановић, Д. (1998): Положај методике у научној теорији и наставној пракси (извештај са научног скупа), *Педагогија*, бр. 4, 102.
7. Ристановић, Д, Радусин, Б. (1999): Организација наставног часа познавања природе уз примену методе лабораторијских и практичних радова, *Учитељ*, бр. 55-56, 26-37.
8. Ристановић, Д. (1999): Савремене концепције курикулума, *Зборник 4*, Учитељски факултет у Јагодини, 401-415.
9. Ристановић, Д. (2001): Настава у којој ученик мисли (приказ), *Просветни преглед*, бр. 2128(33).
10. Ристановић, Д. (2002): Правци развоја примене компјутерске технологије у образовању, *Настава и васпитање*, бр. 5, 440-451.
11. Ристановић, Д. (2003): Информатичка технологија и квалитет образовања, Јагодина, *Зборник 7*, Учитељски факултет у Јагодини, 129-142.
12. Ристановић, Д. (2003): Компјутерски посредована комуникација у образовном процесу. У: *Комуникација и медији у савременој настави*, Зборник резимеа са националног научног скупа са међународним учешћем. Уредио: Др Бранко Јовановић. Јагодина: Учитељски факултет, Београд: Институт за педагошка истраживања, 54.
13. Ристановић, Д. (2004): Компјутерски посредована комуникација у образовном процесу. У: *Комуникација и медији у савременој настави*, Зборник радова са националног научног скупа са међународним учешћем. Уредио: Др Бранко

- Јовановић. Јагодина: Учитељски факултет, Београд: Институт за педагошка истраживања, 523-533.
14. Ристановић, Д. (2004): Развој хеуристике у науци и образовању, *Зборник 8*, Учитељски факултет у Јагодина, 97-108.
 15. Голубовић-Илић, И, Ристановић, Д. (2006): *Практикум за методику наставе природе и друштва*, Јагодина: Учитељски факултет.
 16. Ristanović, D. (2006): Reform of student's professional practice, in: *Reform at the teacher education faculty in Jagodina – action research*. ed. Branka Savović, Jagodina: Učiteljski fakultet, 107-114.
 17. Ristanović, D. (2006): Reformisanje profesionalne prakse studenata – opšti prikaz, u: *Reforma Učiteljskog fakulteta u Jagodini – akciono istraživanje*. Uredila Branka Savović. Jagodina: Učiteljski fakultet, str. 112-121.
 18. Ристановић, Д. (2006): Елементи психолошких основа хеуристичког модела наставе, *Узданица*, бр. 1-2, 155-165.
 19. Ristanović, D, Ristić, V. (2006): Heuristički model nastave u funkciji podsticanja kreativnosti učenika, u: *Evropske dimenzije reforme sistema obrazovanja i vaspitanja*, Zbornik radova sa međunarodnog interdisciplinarnog naučnog skupa. Uredio: dr Emil Kamenov. Novi Sad: Filozofski fakultet, Ljubljana: Pedagoška fakulteta, 222-227.
 20. Ристановић, Д. (2007): Хеуристичко истраживање у настави природе и друштва, *Зборник радова бр. 9*, Педагошки факултет у Јагодина, 195-202.
 21. Ристановић, Д. (2007): Утицај примене хеуристичког модела наставе на ефекте учења садржаја природе и друштва, *Педагошка стварност*, бр. 3-4, 214-226.
 22. Ristanović, D. (2007): Teorijsko-metodološki aspekti heurističkog modela nastave, *Pedagogija*, br. 3, 475-483.
 23. Ристановић, Д. (2008): Дидактички елементи хеуристичког модела наставе у функцији иновирања наставног процеса, *Иновације у настави*, бр. 2, 72-81.
 24. Голубовић-Илић, И, Ристановић, Д. (2008): *Практикум за методику наставе природе и друштва*, друго, измењено издање, Јагодина: Педагошки факултет.
 25. Ристановић, Д. (2010): *Хеуристички модел наставе*, Јагодина: Педагошки факултет (монографија).
 26. Ristanović, D, Bandur, V. (2010): Mentorstvo u sistemu profesionalne prakse inicijalnog obrazovanja učitelja, u: *Unapređenje obrazovanja učitelja i nastavnika – od selekcije do prakse*, Zbornik radova sa međunarodne konferencije održane 19-20.

maja 2009. godine. Glavni urednik: Matti Merri. Jagodina: Pedagoški fakultet, 115-134.

27. Ристановић, Д. (2010): Техника научног рада; Марија Клеут: *Научно дело од истраживања до штампе*, Узданица, бр. 1, 197-202 (научна критика).
28. Ristanović, D, Golubović Ilić, I, Cekić Jovanović, O. (2011): Kulturni diverzitet kao komponenta kurikuluma prirode i društva, u: *Škola kao činilac razvoja nacionalnog i kulturnog identiteta i proevropskih vrednosti: obrazovanje i vaspitanje – tradicija i savremenost*, Zbornik rezimea sa međunarodnog naučnog skupa održanog 16. aprila 2011. godine. Glavni urednik: doc. dr Vesna Trifunović. Jagodina: Pedagoški fakultet, 96.